

Montnegre, entre la natura i el temps

Els antics masos de Joaquim Ruyra encara es poden trobar, però evidencien l'oblit d'un passat que la vegetació pot acabar enterrant

En endinsar-se per les Gavarres, la carretera que surt de Quart i enfila cap a Montnegre es va fent més estreta i costeruda, i la boscúria ho embolcalla tot. «Ens podem trobar a dos quarts d'una al lloc on s'acaba l'asfalt», m'ha dit l'Eloi Madrià. És la primera vegada que condueixo per aquell lloc i em costa imaginar-hi el paisatge que Joaquim Ruyra descriu a *Entre flames*. Han passat més de vuitanta anys del paorós incendi que l'agost de 1928 va cremar les Gavarres durant dos dies.

>> *Joaquim Ruyra i Oms (Girona, 1858 - Barcelona, 1939).*

**MARTÍ
CORTADELLAS**

> TEXT

JUDIT PUJADÓ

> FOTOS

Cap remor de fullareda, cap espinguet d'ocell, cap moviment —escriu Ruyra quan puja a Montnegre una setmana després dels focs—. Els arbres, negres, ensutjats, sense rama, sense balum, clars, desnerits, s'aixecaven com espectres sobre una terra llisa i cendrosa, en la qual la sovellada es fonia en una ombrosa tristor».

Ja fa molts anys que els suros han tornat a créixer i han esborrat del paisatge la terra cremada. Ara l'incendi perviu en la memòria com una història que es conta i que costa d'entendre perquè el bosc és espès. Però pel camí també hi ha altres coses que s'han perdut. Molta gent ha abandonat Montnegre, i la natura, a poc a poc, ha afaiçonat la terra a la seva manera. Els arbres han engolit les antigues graonades de feixes de conreu i molts masos, deshabitats des de fa dècades, ara són només un munt de runes perdudes en el temps.

Quan arribo on comença el camí de terra, l'Eloi ja m'espera. Al fons, el puig de Montigalà; a pocs metres, en silenci, un home vigorós que ens esguarda amb dis-

creció. «És en Quimet, el nebot de la Joaquina de can Riera —em diu l'Eloi—. Vine, que te'l presento». L'home m'allarga la mà amb timidesa. El mas on viu, ca n'Homs, és sobre la fondalada que hi ha al darrere nostre, al costat de l'ermita de Santa Maria de Montnegre, però no es veu perquè queda tapat per l'alzinar. Al pòrtic d'entrada de la capella, m'explica en Quimet, hi ha una placa que recorda les mostres de solidaritat que l'incendi va provocar. «En Ruyra va treballar molt, per aconseguir diners i poder restaurar tot això».

L'Eloi fa de bosquetà per la zona i coneix tots els racons i les persones que encara hi habiten. De seguida arribem a can Riera, que queda ben bé a sota de la fondalada. Des d'inicis del segle XVIII fins avui, la família Riera ha viscut en aquest mas de manera ininterrompuda. Avui, només queden la Joaquina Codina i el seu fill, en Rosendo Riera. Seiem al costat del foc i, com que és l'hora de dinar, mengem una botifarra. Enraonem llargament.

La Joaquina m'explica que Ruyra anava amb tren des de Blanes fins a Caldes.

«En Ruyra va treballar molt per aconseguir diners i poder restaurar tot això», em diu en Quimet de ca n'Homs

>> A dalt, Sant Mateu de Montnegre, i a baix, Santa Maria de Montnegre on una placa recorda Joaquim Ruyra.

Després, agafava una tartana fins a Cassà, aprofitava per anar a un barber que hi havia al passeig i pujava a Montnegre. Ella no se'n recorda: l'escriptor va morir el 1939. Quan hi va haver el foc, acabava de néixer i vivia a can Valls, però el seu marit li havia dit que els grans es van quedar a can Riera i van fer anar els més joves a un descampat. «Sort que hi eren. Van apagar el cairat del ferrer, que encara és negre pel foc, amb galledes. Si no, s'hauria cremat tot».

Els masos de Ruyra, can Sàbat i can Casagran, són just a sota nostre. Abans de la guerra, la família Ruyra els va vendre a Narcís Plaja, que tenia una empresa de galetes a Santa Coloma de Farners, i el 1955 els va comprar Joan Massana. Ara fa

Els masos de Ruyra, can Sàbat i can Casagran, són just a sota nostre. Abans de la guerra, la família Ruyra els va vendre a Narcís Plaja

molts anys que no hi viu ningú. «El *gallego* ha estat molt viu —em diu la Joaquimina—. El mas Sàbat el va destrossar ell: va lligar el tractor amb cordes a les parets i les va tirar a terra per agafar les pedres. Ha construït on ha volgut i sense permís». La família Otero, que van arribar de Galícia fa més de cinquanta anys, es van establir al mas Sàbat, però el 1986 el van abandonar i es van construir un mas nou que porta el nom del patriarca: can Nicanor.

Quan acabem de dinar, en Rossendo m'acompanya fins a unes bardisses que hi ha al costat del mas. M'hi endinso tot sol. Can Casagran i can Sàbat són just a l'altra banda. El millor camí no és aquest, però és més directe. L'altre passa per can Nicanor. La natura no només s'ha fet seu l'antic camí, en desús des de fa molts anys: les parets que queden dels dos masos lluiten vanament per conservar el seu lloc enmig de la vegetació atuïdora.

La Conxita Saguer viu a Quart, però va passar la infantesa a can Torres i es va ca-

sar a can Vinyoles, on va viure fins al 1996. M'explica que a Santa Maria de Montnegre encara hi ha un banc que Ruyra s'havia fet fer expressament amb un armari per guardar-hi els abrics. Amb els focs, l'escriptor va patir molt perquè tenia un rusquer molt gran i es va cremar tot. Era un personatge estimat. «Els diners que va recaptar no van arribar mai a Montnegre. Se'ls va embutxacar tots el capellà que hi havia a Santa Pellaia», em confessa. I ja ho va pagar. «Un any, per la festa major de Sant Mateu, aquest capellà va caure mort en pujar a l'altar i el van haver de portar amb carretó fins a la seva ermita».

I malgrat la misèria, Montnegre va tirar endavant. Quan era festa major, es feia un ball al replà de davant de can Casagran. La Conxita hi anava sovint. «Aleshores a Montnegre hi havia més gent». I ara? «Només queda misèria. S'ho han carregat tot».

Martí Cortadellas
és professor.

>> **Rossendo Riera i la seva mare, Joaquimina, al mas Riera de Montnegre.**

A Santa Maria de Montnegre encara hi ha un banc que Ruyra s'havia fet fer expressament amb un armari per guardar-hi els abrics